

Lønns- og arbeidsvilkår for lærere i Norden

Forskningsprosjekt for KS

Åsmund Arup Seip
Fafo 2005

Problemstillinger i prosjektet

Hvordan regulerer de sentrale avtalene kompetanse, arbeidstid og lønn?

- Hvilken betydning har kompetanse for lønns plassering?
- Hvordan defineres arbeidstiden?
- Hvordan fastsettes lønnen? Sentralt eller lokalt?

Krav til lærerkompetanse

- Alle de Nordiske landene krav til lærerkvalifikasjoner i lov. Det finnes unntaksbestemmelser i alle landene.
- I Norge og i Sverige er kravet til godkjent utdanning knyttet til ansettelsesform. Den som ikke har godkjent utdanning får bare midlertidig ansettelse. I Finland og Danmark finnes ikke denne koblingen. Der kan ufaglærte gis fast ansettelse.

Kompetanse og lønnsinnplassering

- Vi har et kompetansebasert lønssystem i Norge og Finland. Her bestemmer utdanning og utdanningslengde hvilken lønn man skal ha.
- Vi har et stillingsbasert lønssystem i Danmark. I den danske folkeskolen får man lønn fastsatt ut fra hvilken stilling man ansettes i.
- Vi har et markedsbasert eller lokalt avtalt lønssystem i Sverige. Hvis ikke noe annet er avtalt lokalt, er det opp til arbeidsgiver å fastsette begynnerlønn for lærere.

Lønnsavtaler

- Finland og Danmark har egne hovedtariffavtaler for lærere. Dette er *normallønnsavtaler*. Disse bygger i noen grad på de samme prinsipper som andre kommunale avtaler.
- Norge og Sverige har felles/lik hovedtariffavtale med andre i kommunal sektor. Den norske avtalen er en *minstelønnsavtale*, den svenske har ingen lønnssetser.

Forhandlingsnivå - lønnsforhandlinger

- Finland og Danmark (grunnskole) har bare sentrale lønnsforhandlinger.
- Norge har både sentrale og lokale lønnsforhandlinger.
- Sverige har bare lokale lønnsforhandlinger.

Regulering av undervisningsplikt

- Undervisningsplikten i Norge og Finland er klart definert for ulike grupper lærere.
- Sverige har ingen slik sentralt definert undervisningsplikt. Undervisningsplikt kan være avtalt lokalt i Sverige.
- Lærerne i Danmark har ingen formell undervisningsplikt.
 - I folkeskolen regulerer en lønnsbestemmelse indirekte en øvre grense for undervisningsplikten.
 - I gymnasene bestemmer en matematisk formel hvor mye selvstendig tid en lærer skal. Det setter en øvre grense for antallet timer undervisning.

Regulering av undervisningsplikt og bundet skoletid

- Norge, Sverige og Danmark har en definert årsarbeidstid.
- Finland, som baserer sin definisjon av arbeidstid på undervisningsplikt, har ikke årsarbeidstid for lærere i grunnskole og gymnas.
- Norge, Sverige og Danmark har alle en bundet skoletid, inklusive undervisning, på mellom 1225 og 1360 timer i grunnskolen.
- Finland har lite bundet skoletid. Tre timer per uke og tre hele dager i året, eksklusiv undervisning.

Nye arbeidsoppgaver i skolen

- I alle landene er det konflikter om hvor grensene går mellom undervisning og andre oppgaver. Dette skyldes delvis at det er knyttet ulike goder og kompensasjonsordninger til ulike oppgaver.
- Det har vært en tendens i alle land til at oppgaver som ikke regnes som undervisning blir definert som del av lærerens generelle arbeidsoppgaver, og at de dermed skal kompenseres gjennom grunnlønnen.